

Թիւն է նաեւ նշել տեղը գրուած սա նախագա-
տութիւնը Թէ "Մարգար ամենակատարեալ կեն-
դանի մը լինելով" եւ այլն: Եւ որչափ կ'երեւայ
«Հիշելնակք» որոշ գազափար չունին մարդա-
կազմութեան տես՝ Բնապարանն, ուր մար-
դակազմութեան (anthropologie, մարդաբանու-
թիւն) տրուած սահմանն բնաբանութեան (phy-
siologie) սահմանն է:

Մատենական պատասխաններն Թէեւ պղպ-
ծառ են եւ գիւրբմունելի, սակայն շատ համա-
ռօտ անցնուած է ընդհանրապէս, եւ սահմաննե-
րու մէկ քանին այնչափ նիւթն սպառող եւ հա-
տու չէ. այսպէս՝ մարդկային ցեղերու տրուած
սահմաններն, որ եւ ոչ իսկ ձիշգ կրնան ըստել:
Կովկասեան ցեղին համար կ'ըստի, Թէ "ձուա-
ձեւ գլուխ" ունին, ուր պէտք էր ըսել՝ բոլորակ
եւ չափակցեալ գլուխ, բարձր եւ ուռուցիկ ճակագ:
Պէտք էր յիշուիլ նաեւ՝ որ Կովկասեանց ատա-
մունքն ուղղածիք են, որով էապէս կը տարբե-
րին միւս ցեղերէն: Մոնղոլներու սահմանին մէջ
պէտք էր յիշուիլ՝ ցած ճակատ, որ էական որո-
շիւններն է, եւ աւելի քան քանգ, կարճ
բութ եւ տափակ դէմ:

Առանց համառօտութեան փնտրելու՝ կա-
րելի էր նաեւ քանի մը գործնական եւ հետա-
բերական տեղեկութիւններ գնել տեղտեղ, ու-
րով գործն չոր, լոկ անդամագիտական եւ միտ-
րիտակեալ կերպարանք չէր ունենար. եւ ուսա-
նողն իրական շահ կ'ունենար գիտութիւնէն:

Պատկերներն, թուղթն ու տպագրութիւնը
շատ ստորին են: Վերջին ժամանակներս Կ. Պոլս-
ոյ տպարաններու մէջ արժան գիրք տպելու
սխտ մը կը ճարակի, որով այնպիսի տպագրու-
թիւններ հրապարակ կ'ելլեն՝ որոնք հայ տպա-
գրութեան արուեստին (միայն) ի Կ. Պոլսոյ յե-
տախաղացութեան, եւ առհասարակ բլթացած
ճաշակի ցոյց են:

Հ. Գ. Գ.

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԱԿԱՆ

ՉԱՅՆ ԱՅՏՈՒԹՈՅ

Նուր, Տէր, կ'աղաչեմ՝ ձառայիդ խոնարհ.
Ժառուղ կմ. եւ Տէր՝ բաղձամ բոլորի
լնթանալ ուղիդ ի քո ծառայապարհ
Գիշեր եւ տիւ:

Խմաստութիւն տուր մշտացս իմ ամուլ
Որ ծանշամ արդար քու պատուիրաններ.
Ըլամ ճննազանդ, եւ գործով անդուլ
Քու հրամաններ:

Թող յիս շողայ լսյս քրդդ իմաստութեան,
Քաղցրութեամբ զըզ սիրտս իմ այս զըւարթ.
Ինչպէս որ մեղմով ցօշն առաւօտեան
Կը ցօշն զվաղը:

Չայն իրեն հեզոր. ու՛մ Ծըրպայեցիք.
Չէիք դուք ուզեր երեսմս անարկի
Այն անապատին մէջ երկարամիկ
Լըսել երբեք:

«Խօսել մեզ Մովսէս. (կ'ըսիք ուսյակւ.)
«Բոցը աղաւթ գճէր՝ որ ոչ գայրթիթով
«Եւ ոչ ին տակմամբ պատուիրան տայ մեզ,
Կ'անսանց փութով...»

Այսպիսի երկեր չունիմ ես ընտու.
Ծոր որ ծընրողըր կ'աղօթիմ առ Քեզ.
Դու կը լըսես ճայնս. կ'ամոքես իմ ցաւ
Ով զընծած Տէրս:

Եթէ յաշխարհիս ըլլամ ես անոք,
Եւ մարմինս հիւծեալ, աշխտ ուլ անույս,
Չիմ բանար առ Քեզ երեք մի բողոք,
Ով քաղցըր իմ յոյս:

ԳՈՌՆԵՆԸ ԹՊԳՄ. ՎԱՆԱՆ ՏԵՐ - ՍԱՐԳՍԵԱՆ
ի Կարին:

Յ Ո Ւ Ն

Ողջին քեզ ղեղնած տերերով անտառ,
Ողջին ձեզ ծաղկունք, որ մեկնիք յաւէտ.
Չեզ. օրեր սիրուն. կ'ողբամ սքգանար,
Բնութիւնն այլ կարծես կը սքգայ ինձ հետ:

Եիմ այս մեղմութեանս՝ թըռչառ. սքգալայս
Նրեւէր պահ մ'այլ դալկանար արդիւն,
Որուն առկայեալ եւ տըւող այն լոյսն
Ինձ կ'առաջնորդէր ի մութն անտառին:

Աշուն օրերու ընուծիւնն իսկ աղբնած
Ընծի ին համար անոյշ տեսարան,
Նըման մըտերմոն ժողպտն այն շըրթանց
Ջոր կը նսանի մահ փակել յաւիտեան:

Կու լամ՝ յուսահատ սրտիւ միտիւթոց,
Պատրաստ եմ թողուլ հորիզոնս կննաց.
Կը դարձնեմ եւս իմ արտասուակոծ
Այն բարեբնեւէ՛ր զոր չեմ վայելած:

Ով հովիտը, երկիրը. արեւ. ընուծիւն,
Ետինն ձեզ արցունքս տամ՝ շիրմս արկն.
Ողն այնչափ է քաղցը. լոյսն այնչափ շողուն,
Ծոր մահամբոքին աշնն մըտափն:

Գուգէի մնչել ի մըրոր պարպել
Մարդկային կննաց դառնագոյն բաժանլ.
Թիրեւս ըլլայի մարդը ես զըսնել
Գէթ անոյշ կաթիլ մտքի մ'իւր յատակն:

Թիրեւս ապագան ինձ էր պահած
Գլի՛ք երանութեան մի նըշուլ մ'անոյս.
Թիրեւս անձանթ հոգի մ'ալ զընծած
Ծանշանք զիս եւ տար պատասխան հոգւոյս:

Ժաղկիկ եւ կ'իշնայ տալով իրեն թոյլ
Արեւին արծաթեւ, եւ առ զով զփիւռ.
Այս իւր է հրաժեշտ: Իսկ իմ սքգաթոյր
Հոգիս իբր նառաւ թըռչել մի տըտուր:

ԱՍՄԱՐԻՆ ԹՊԳՄ. ՎԱՆԱՆ ՏԵՐ - ՍԱՐԳՍԵԱՆ
ի Կարին: